

СТАНОВИЩЕ

от доц. Стефан Тъпанов
Национална Художествена Академия
по конкурс за заемане на академичната длъжност
професор по Изкуствознание и изобразителни изкуства
(опазване на културното наследство в България),
обявен от НХА (ДВ бр.) за нуждите на Национална Художествена Академия
с единствен кандидат доц. д-р Зарко Ждраков

На обявения от Национална Художествена Академия конкурс за професор към катедра „Изкуствознание“ се е явил един кандидат – доц. д-р Зарко Ждраков.

Доц. д-р Зарко Ждраков е един от изтъкнатите изследователи на българското средновековното изкуство. Още в докторската си дисертация той очертава основните насоки на своите научни интереси, свързани с историята на средновековното българско изкуство и иконографията.

Освен това доц. Ждраков е дългогодишен преподавател в катедра „Изкуствознание“ при НХА, ползващ се с неоспорим авторитет сред студенти, докторанти и преподаватели. Под неговото ръководство са защитени редица дипломни работи и докторски дисертации. През годините той обогатява и усъвършенства професионалния си опит с поредица от специализации в реномирани наши и чужди институти и университети. Автор е на повече от тридесет публикации в научни издания у нас и в чужбина, имащи значителен принос в проучването на средновековното изкуство, чиято тематика хармонира с тази на основния му хабилитационен труд. Десетки са и неговите участия с доклади на специализирани научни форуми. Той е дългогодишен директор на програма „Културно наследство и туризъм“, както и на изследователски проекти на Департамент „История“ в НБУ. Активно участва и в други научно-изследователски проекти като „Флорентинската уния от 1439 г. и нейното влияние в изкуството през XV век“, финансиран от фондация „Пол Гети“; „Подписите на старите майстори“ - проект на катедра „Изкуствознание“ в НХА; виртуалната изложба «Владетелят в българската историческа памет. Митология, доктрина, образност», финансиран от НФНИ и др.

Особено място сред изследователските интереси на доц. Ждраков заемат темите за прабългарското културно наследство, иконографията и автографирането. С последното се свързва и безспорно най-значимото му съчинение, а именно основният му хабилитационен труд, озаглавен **“Авторовият знак като самоидентификация във визуалните изкуства от античността до XX век”**. Изследването е посветено на “авторовата самоидентификация като форма на творческо присъствие в традиционно нормираното иконично поле” - един недостатъчно проучен аспект на авторското сигниране в изобразителното изкуство и историографията. Основният предмет на изследването е изясняването на **типологията на авторовия знак** в художественото пространство на произведението.

Проблематиката е нова за българското изкуствознание поради традиционно възприетото схващане за принципната анонимност на повечето древни паметници и по-специално на тези на средновековното изкуство. Една от причините за това е липсата на ясна **методология** при провеждане на подобни изследвания.

Използвайки методи за анализ от областта на иконологията, семиотиката и социологията, на епиграфиката и палеографията, както и по-специфични като иконографско-типологическия, топографския, историко-просопографския метод, авторът се опитва да реконструира “екзистенциалната среда на твореца въз основа на неговия избор на формата и мястото за подписване”. Доц. Ждраков разглежда и анализира обширен автографски материал предимно от Европа, даващ примери за осмислено авторово присъствие в произведението, „ с цел създаване на методология за изясняване на авторството по българските земи“.

В подкрепа на авторовите тези са представени редица образци на автографиране от Античността до наши дни. Проучването включва десетки художествени паметници и исторически артефакти от областта на архитектурата, живописа и скулптурата, както и от книжнината и приложните изкуства по нашите земи, като акцентът е поставен върху паметници на българското средновековно и възрожденско изобразително изкуство.

Доц. Ждраков разглежда обстойно средновековните автори прояви на “самоидентификация” у нас, които досега не са били изследвани с достатъчно внимание поради някои трудности при разчитането, като по този начин открива авторови знаци в традиционно обявени за анонимни художествени паметници. В

резултат той стига до заключението, че “майсторите, подражавайки на Божието творение, като сътворци превръщат художествения акт във възвишена дейност, достойна за възпоменателно отбелязване на авторите”, което ревизира схващането за средновековната творческа анонимност.

Идентифицирането на подписа като “топос” (иконична визия) в художественото пространство на творбата разкрива според автора съществуването на автографска приемственост през вековете, в която индивидуалността намира своето особено място.

В заключение авторът предлага условна класификация на разгледаните в труда автографски примери, систематизирани в дванадесет групи. Като съществена ценност на този труд можем да посочим системно изложение **иконологическо-топографски метод** на изследване на подписите като елемент на “авторовата самоидентификация”. Автографският материал е представен в справочни приложения, необходими за бъдещи проучвания в тази област, “за един нов тип оличностена история на изкуството, в която авторовият поглед присъства самооценъчно”.

След всичко гореспоменато може да се каже, че със своя внушителен обем от 280 страници, структурирани в пет глави, въведение и заключение, подкрепен с повече от 480 илюстрации и внушителен библиографски апарат, трудът на доц.Зарко Ждраков представлява съществен принос в областта на изкуствоведската наука. Темата за **присъствието на автора в неговото произведение**, схващано като “**иконично поле**”, може да бъде повод за един нов поглед върху историографията, посветена на твореца и на неговия избор за „самоидентификация“ в контекста на регламентираната автографска практика.

Не на последно място трябва да отбележим, че със своята изчерпателност, аналитичен подход и научно-изследователска значимост този труд ще бъде особено полезен не само за изкуствоведи, историци, палеографи и археолози, работещи в тази област, но и за останалите специалисти, свързани с художественото и историческо наследство. В не по-малка степен той ще бъде нужен и на студентите и докторантите като един изчерпателен извор, обогатяващ познанията им в тази област на изкуствознанието.

Въз основа на всички изтъкнати по-горе качества и достойнства на разглежданата кандидатура, отговаряща на всички академични критерии, с пълна убеденост давам своето **положително становище** и предлагам на

научното жури доц. д-р Зарко Ждраков да заеме академичната длъжност "ПРОФЕСОР" по направление " *Изкуствознание и изобразителни изкуства*", и за нуждите на катедра „Изкуствознание“ при Национална Художествена Академия.

18.08.2018г.

доц. Стефан Тъпанов - /п/